

Vejledning om kommunernes tilsyns- og handlepligt efter byfornyelsesloven ved PCB i boliger i opholdsrum

INDHOLDSFORTEGNELSE

Indledning

Oversigt over sagsgangen i en PCB-sag

1. Kommunalbestyrelsen bliver opmærksom på PCB

- 1.1. Kommunalbestyrelsens tilsynsforpligtelse
- 1.2. Byfornyelsesloven

2. Indledende undersøgelse

- 2.1. Undersøgelsespligt
- 2.2. Undersøgelsen
- 2.3. Indgreb i bygningen
- 2.4. Formkrav
- 2.5. Udgifter

3. Resultatet af undersøgelsen

- 3.1. Sundhedsfare, niveau 1, 2 og 3
- 3.2. Sundhedsmæssig risiko, niveau 4
- 3.3. Sundhedsstyrelsens vurdering af sundhedsfare, niveau 1-3

4. Handlepligt ved konstateret sundhedsfare

- 4.1. Kondemnering - forbud mod beboelse eller ophold
  - 4.1.1. Frist for fraflytning
  - 4.1.2. Nærliggende sundhedsfare
  - 4.1.3. Sundhedsfare, som ikke er nærliggende
  - 4.1.4. Genhusning ved kondemnering
- 4.2. Påbud om afhjælpning af de kondemnabile forhold
  - 4.2.1. Betingelser for påbud
  - 4.2.2. Formkrav
  - 4.2.3. Offentlig støtte or erstatning
  - 4.2.4. Tvangsforanstaltninger
  - 4.2.5. Genhusning ved gennemførelse af påbud
- 4.3. Opgørelse af erstatning i forbindelse med udstedelse af påbud
  - 4.3.1. Tinglysning
  - 4.3.2. Klagemulighed

Bilag 1 - Relevante lovbestemmelser

Lov om byfornyelse og udvikling af byer

Bekendtgørelse om statsrefusion af kommunale udgifter efter lov om byfornyelse

Lov om almene boliger m.v.
Bekendtgørelse om drift af almene boliger m.v.
Lov om leje af almene boliger
Lov om leje
Lov om offentlige veje

Indledning

Denne vejledning er udarbejdet til brug for kommuner, der får henvendelser om forekomst af PCB i boliger og opholdsrum, eller hvor kommunen på anden vis bliver opmærksom på, at der er begrundet mistanke om forekomst af PCB i boliger og opholdsrum.

Denne vejledning vedrører alene kommunernes behandling af sager efter byfornyelseslovens bestemmelser om sundhedsfarlige boliger og opholdsrum.

Vejledningen er udarbejdet af Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter. Sundhedsstyrelsen har rådgivet om de sundhedsmæssige aspekter.

Vejledningen indeholder indledningsvis et oversigtsskema, som i punktform illustrerer sagsgangen. Til de enkelte punkter i skemaet er knyttet en vejledningstekst, der redegør for de relevante lovbestemmelser samt Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikters bemærkninger og fortolkningsbidrag til bestemmelserne.

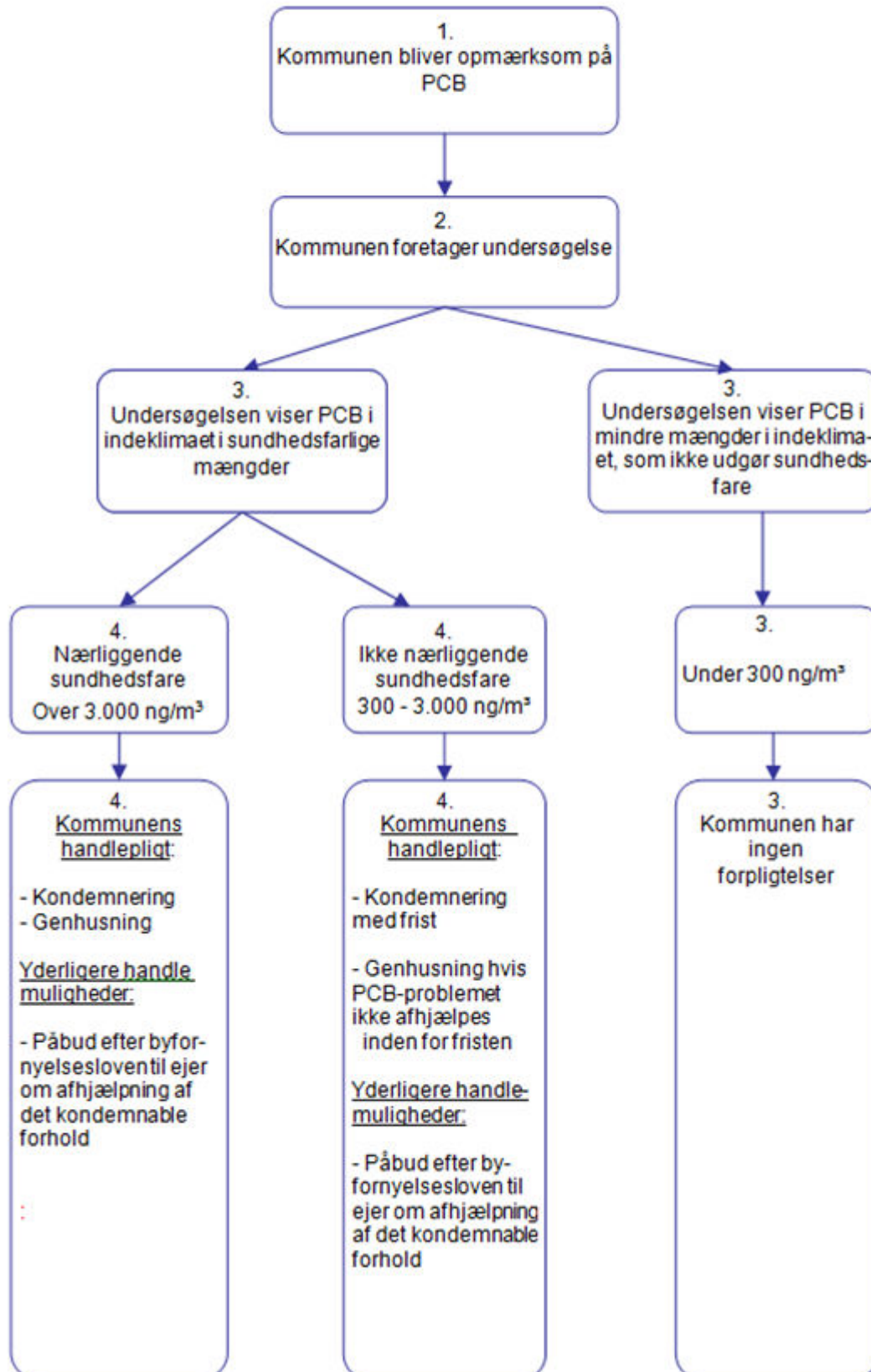
Formålet med vejledningen er at sikre, at kommunalbestyrelsen i den konkrete situation griber ind over for PCB i boliger og opholdsrum efter de gældende lovbestemmelser.

Bestemmelser fra love og bekendtgørelser, som er nævnt i vejledningen, er gengivet i deres fulde ordlyd i bilag 1 til vejledningen.

OBS!

Opmærksomheden henledes på, at gældende regler i miljølovgivningen og arbejdsmiljølovgivningen om håndtering af PCB i affald og arbejdsmiljøet, ikke er gennemgået i denne vejledning.

Oversigt over sagsgangen i en PCB-sag

1. Kommunalbestyrelsen bliver opmærksom på PCB

1.1. Kommunalbestyrelsens tilsynsforpligtelse

Kommunalbestyrelsen har i medfør af byfornyelsesloven pligt til at føre tilsyn med boliger og bygninger, som benyttes til beboelse og ophold.

Der er ikke i loven fastsat nærmere regler for, hvordan kommunalbestyrelsen skal tilrettelægge sin tilsynsvirksomhed.

Kommunalbestyrelsen har dog ansvaret for, at der føres tilsyn, når den får kendskab til forhold, der skaber et behov herfor, samt for at tilsynet i øvrigt tilrettelægges på en sådan måde, at formålet med reglerne bliver opfyldt. Det betyder, at kommunalbestyrelsen skal reagere, hvis den bliver opmærksom på, at der er begrundet mistanke om, at en bolig eller lokaler til ophold er sundhedsfarlige på grund af PCB. Tilsynsforpligtelsen efter loven indebærer ikke en generel forpligtelse til at screene alle bygninger.

1.2. Byfornyelsesloven

Lov om byfornyelse og udvikling af byer, jf. lovbekendtgørelse nr. 504/2013.

Efter lov om byfornyelse og udvikling af byer § 75 har kommunalbestyrelsen pligt til at føre tilsyn med, at bygninger, som benyttes til beboelse og ophold, ikke ved deres indretning og beliggenhed er *sundhedsfarlige* eller *brandfarlige*.

Tilsynet omfatter alle boliger og opholdsrum, herunder erhvervslokaler, institutioner, skoler og lign. som *bebos eller anvendes* - uanset ejerforhold. Det betyder, at både bygninger, som anvendes eller bebos af ejeren selv samt udlejede boliger og opholdsrum, er omfattet af kommunens tilsynsforpligtelse. *Tomme* lokaliteter, som ikke anvendes, f.eks. tomme boliger og erhvervslokaler er ikke omfattet af kommunalbestyrelsens tilsynsforpligtelse.

Der er ikke i loven fastsat nærmere regler for, hvordan kommunalbestyrelsen skal tilrettelægge tilsynsvirksomheden, men kommunalbestyrelsen har ansvaret for at reagere, når den får kendskab til forhold, der skaber behov herfor, samt at tilsynet i øvrigt tilrettelægges således, at formålet med reglerne bliver opfyldt.

2. Indledende undersøgelse

Undersøgelsespligten efter dette kapitel omfatter alle boliger og opholdsrum, herunder erhvervslokaler, institutioner, skoler og lign. som bebos eller anvendes – uanset ejerforhold. Det betyder, at både bygninger, som anvendes eller bebos af ejeren selv samt udlejede boliger og opholdsrum, er omfattet af kommunens undersøgelsespligt.

2.1. Undersøgelsespligt

Når kommunen får en henvendelse eller på anden vis bliver opmærksom på, at der er begrundet mistanke om forekomst af PCB i en ejendom, skal kommunalbestyrelsen rejse en sag - dvs. som det første undersøge, om problemet udgør en sundhedsfare for personer, der opholder sig i ejendommen, jf. byfornyelseslovens § 75.

Ved *begrundet mistanke* om forekomst af PCB forstås situationer, hvor kommunens opmærksomhed henledes på bygninger, hvor

- der er påvist PCB ved målinger i enten bygningsmaterialer eller i indeluften,
- der er historiske oplysninger om, at der er anvendt PCB-holdige materialer eller
- der ud fra en vurdering, som f.eks. kan omfatte bygningens alder, konstruktion og fugemasser, overvejende sandsynligt er forekomst af PCB.

Det er kommunalbestyrelsen, der træffer afgørelse om, hvorvidt der er tilstrækkelig mistanke til at begrunde en egentlig undersøgelse for PCB.

2.2. Undersøgelsen

Der er ikke i lovgivningen fastsat krav til, hvordan undersøgelsen skal gennemføres. Kommunalbestyrelsen må derfor ud fra en konkret vurdering træffe denne beslutning. Der kan være tale om besigtigelse og tekniske undersøgelser, herunder med deltagelse af særlig faglig ekspertise. Det er vigtigt, at kommunen fra sagens begyndelse er opmærksom på at inddrage relevante oplysninger fra ejeren i undersøgelsen – herunder f.eks. om ejeren allerede er opmærksom på forekomsten af PCB og om afhjælpningstiltag er iværksat.

Når kommunen skal foretage sin undersøgelse, bør der tages udgangspunkt i Erhvervs- og Byggestyrelsens ”Vejledning for måling af PCB i indeluften”, når der ønskes en sammenligning af PCB niveauet med sundhedsmyndighedernes anbefalinger om aktionsværdier. Vejledningen kan ses på www.pcbguiden.dk

2.3. Indgreb i bygningen

Kommunalbestyrelsen har efter byfornyelseslovens § 105, stk. 3, mulighed for som led i sin tilsynsforpligtelse at foretage nødvendige indgreb i bygningens konstruktioner, såfremt det er nødvendigt for at afgøre, om lokaliteterne udgør en sundhedsfare. Der kan for eksempel være tale om fugeprøver og andre materialeprøver.

Kommunalbestyrelsen har pligt til at foretage retablering efter et destruktivt indgreb. Dette gælder dog ikke, såfremt indgrebet efterfølgende medfører, at der skal udføres arbejder det pågældende sted som følge af konstateret sundhedsfare.

2.4. Formkrav

Ved gennemførelse af besigtigelse og indgreb i bygningens konstruktioner henledes opmærksomheden på, at der findes særlige regler for fremgangsmåden. Disse regler findes i lov nr. 525/2007 om retssikkerhed ved forvaltningens anvendelse af tvangsindgreb og oplysningspligter. Reglerne er beskrevet nærmere i

- Vejledning om kondemnering nr. 79/2010, kapitel 4, som kan ses på ministeriets hjemmeside www.mbbll.dk.

Når undersøgelsen er gennemført, skal ejeren og de berørte beboere orienteres om resultatet af undersøgelsen.

2.5. Udgifter

Udgifterne til undersøgelsen afholdes af kommunen.

Udgifterne kan refunderes af staten med 50 pct. over kommunens ramme til bygningsfornyelse, jf. bekendtgørelse nr. 27/2013 om statsrefusion af kommunale udgifter efter lov om byfornyelse og udvikling af byer bilag 1, punkt 51. Det bemærkes, at hvis kommunen ikke har søgt ramme til bygningsfornyelse eller allerede har udnyttet sin ramme fuldt ud, påhviler hele udgiften kommunen.

3. Resultatet af undersøgelsen

Når resultatet af undersøgelsen foreligger, skal kommunalbestyrelsen vurdere, om benyttelsen af bygningen er forbundet med *sundhedsfare*.

Denne vurdering foretages på grundlag af byfornyelseslovens § 75, der i stk. 3 og 4, angiver, hvilke kriterier der som minimum skal være i orden, for at en bolig eller et opholdsrum kan anses som forsvarlig i sundhedsmæssig henseende.

Ved forekomst af PCB er følgende forhold, som nævnt i § 75, stk. 3, relevante:

- Tilfredsstillende indeklima.

Ved den konkrete vurdering af sundhedsfaren kan der tages udgangspunkt i:

- Sundhedsstyrelsens notat af 06.01.2014, som kan ses på www.pcbguiden.dk

Ved forekomst af PCB i boliger og opholdsrum tales der om følgende 3 niveauer:

3.1. Sundhedsfare, niveau 1 og 2

- 1) Nærliggende sundhedsfare, niveau over 3.000 ng/m³ i indeluften.
- 2) Sundhedsfare, som ikke er nærliggende, niveau mellem 300 og 3.000 ng/m³ i indeluften.

Skønnes en bygnings benyttelse at være forbundet med sundhedsfare skal kommunalbestyrelsen iagttage bestemmelserne i byfornyelseslovens § 76.

3.2. Sundhedsmæssig risiko, niveau 3

PCB niveau under 300 ng/m³ i indeluften.

PCB niveau under 300 ng/m³ i indeluften anses ikke for at udgøre en sundhedsfare i byfornyelseslovens forstand. Det betyder ikke, at enhver sundhedsmæssig risiko kan udelukkes, men den anses for at være af uvæsentlig betydning. Kommunalbestyrelsen har således ingen forpligtelser efter byfornyelseslovens § 76, såfremt PCB-niveauet ikke overstiger 300 ng/m³.

3.3. Sundhedsstyrelsens vurdering af sundhedsfare, niveau 1-3

Måling på niveau over 3.000 ng/m³ i indeklimaluften

Ved målinger over 3.000 ng/m³ i indeluften vurderer Sundhedsstyrelsen på det nuværende vidensgrundlag, at ophold i længere tid kan være forbundet med en betydende helbredsrisiko og det må i de fleste sammenhænge betragtes som en nærliggende sundhedsfare. Det anbefales, at der gribes ind med kildefjernelse og/eller forsegling uden unødigt forsinkelse, også i bygninger, som kun anvendes dele af døgnet. Midlertidige afværgeforanstaltninger bør umiddelbart iværksættes. Disse vil sædvanligvis omfatte optimering af ventilation, temperaturregulering og intensiveret rengøring, afpasset efter det aktuelle rengøringsniveau og bygningens brug.

Måling på niveau mellem 300 og 3.000 ng/m³ i indeluften

På det nuværende vidensgrundlag vurderer Sundhedsstyrelsen, at niveauer mellem 300 og 3000 ng/m³ i indeluften kan medvirke til sundhedsskader ved ophold gennem længere tid. Sundhedsstyrelsen anbefaler derfor følgende tidsfrister for, hvornår der bør gribes ind:

Det må antages, at ophold i længere tid kan medvirke til sundhedsskader. Det anbefales, at der umiddelbart iværksættes midlertidige afværgeforanstaltninger. De midlertidige foranstaltninger vil kun ved lette forureninger kunne forventes at nedbringe niveauet til under 300 ng/m³, hvorfor kildefjernelse og/eller indkapsling ofte vil være påkrævet. I prioriteringen af indsatsen bør følgende indgå:

- Bygninger, som bruges af børn og yngre, prioriteres.
- Bygningernes anvendelsesgrad og grad af forurening med PCB i intervallet 300-3000 ng/m³ kan indgå. Bygninger, som kun anvendes en del af døgnet, bidrager kun til den enkeltes PCB-belastning svarende til opholdstiden.
- Bygninger, som anvendes af mange forskellige personer, men i de fleste tilfælde

i kort tid for hver enkelt person (f.eks. gangareal og faglokaler i en skole), giver lavere belastning for den enkelte.

4. Handlepligt ved konstateret sundhedsfare

Skønner kommunalbestyrelsen på baggrund af den gennemførte undersøgelse, at benyttelse af hele eller dele af bygningen er forbundet med sundhedsfare niveau 1 eller 2, jf. kapitel 3, har kommunalbestyrelsen pligt til at nedlægge forbud mod benyttelse af de sundhedsfarlige lokaliteter.

Kommunalbestyrelsens pligt til at nedlægge forbud efter dette kapitel omfatter alle boliger og opholdsrum, som *bebos eller anvendes*, uanset ejerforhold. Det betyder, at både bygninger, som anvendes eller bebos af ejeren selv, samt udlejede boliger og opholdsrum er omfattet af kommunens forpligtelse til at nedlægge forbud.

Samtidig med eller efter at kommunalbestyrelsen har nedlagt forbud mod beboelse eller ophold, har kommunalbestyrelsen mulighed for at påbyde ejeren af ejendommen at afhjælpe de kondemnable forhold efter byfornyelseslovens § 75 a.

4.1. Kondemnering – forbud mod beboelse eller ophold

I tilfælde af konstateret sundhedsfare niveau 1 eller 2, jf. kapitel 3, nedlægger kommunalbestyrelsen efter byfornyelseslovens § 76, stk. 1, forbud mod, at bygningen eller en del af denne benyttes til beboelse eller ophold for mennesker – *kondemnering*. Konsekvensen af et forbud er, at beboerne skal fraflytte de kondemnerede lokaliteter.

Ved nedlæggelse og ophævelse af forbud mod beboelse er der bestemte procedurer, der skal følges. Fremgangsmåden er nærmere beskrevet i Vejledning om kondemnering nr. 79/2010, kapitel 5, som kan ses på www.mbbi.dk.

4.1.1. Frist for fraflytning

Samtidig med at kommunalbestyrelsen nedlægger et forbud mod beboelse eller ophold, skal der fastsættes en frist for fraflytning. Fristen skal fastsættes i forhold til den risiko, der er ved fortsat benyttelse af de sundhedsfarlige lokaliteter.

4.1.2. Nærliggende sundhedsfare

Skønnes den fortsatte benyttelse af beboelsen eller lokaliteterne at være forbundet med nærliggende sundhedsfare, niveau 1, jf. kapitel 3, kan det være nødvendigt at kondemnere umiddelbart, da andet kan være sundhedsfagligt uforsvarligt. Fristen for fraflytning må dog aldrig overstige 6 måneder, når der er tale om nærliggende sundhedsfare, jf. byfornyelseslovens § 76, stk. 2, 1. pkt.

4.1.3. Sundhedsfare, som ikke er nærliggende

Vurderer kommunalbestyrelsen, at der er tale om sundhedsfare, som ikke er nærliggende, niveau 2, jf. kapitel 3, kan der fastsættes en længere frist for fraflytning end 6 måneder.

4.1.4. Genhusning ved kondemnering

Når der er nedlagt forbud mod beboelse, skal kommunalbestyrelsen anvise husstanden en anden bolig, jf. byfornyelseslovens § 61, stk. 1. Erstatningsboligen skal stilles til rådighed senest på tidspunktet for udløbet af fraflytningsfristen.

Byfornyelsesloven angiver de krav, der kan stilles til genhusningsboligen. Kravene til genhusningsboligen ved permanent genhusning fremgår af § 62 og til midlertidig genhusning af § 63.

Husstande, som kommunalbestyrelsen har pligt til at genhuse, har ret til godtgørelse af flytteudgifter, jf. byfornyelseslovens § 68. Ved permanent genhusning har lejere ret til indfasningsstøtte, hvis huslejen i den nye bolig er højere end i den fraflyttede bolig, jf. byfornyelseslovens § 67.

Der henvises i øvrigt til folder ”Information om genhusning ved byfornyelse”, som kan ses på www.mbbi.dk

Udgifterne til genhusning afholdes af kommunen.

Udgifterne kan refunderes af staten med 50 pct. over kommunens ramme til bygningsfornyelse, jf. byfornyelseslovens § 73. Det bemærkes, at hvis kommunen ikke har søgt ramme til bygningsfornyelse eller allerede har udnyttet sin ramme fuldt ud, påhviler hele udgiften kommunen.

4.2. Påbud om afhjælpning af de kondemnabile forhold

Uanset om kommunalbestyrelsen har nedlagt forbud mod beboelse med en lang eller en meget kort frist for fraflytning, har kommunalbestyrelsen mulighed for at påbyde ejeren af ejendommen at afhjælpe de kondemnabile forhold efter byfornyelseslovens § 75 a.

Påbud til almene boliger, som ejes af almene boligorganisationer, selvejende almene ungdoms- eller ældreboliginstitutioner, og som er opført efter almenboligloven samt friplejeboliger, som er opført efter friplejeboligloven skal dog gives efter de gældende regler i almenboligloven som led i kommunalbestyrelsens tilsyn med disse boligtyper, jf. byfornyelseslovens § 75, stk. 2.

4.2.1. Betingelser for påbud

Påbud meddeles samtidig med eller efter, der er nedlagt forbud mod beboelse efter byfornyelseslovens § 76, stk. 1. Det er en betingelse for meddelelse af påbud, at kommunalbestyrelsen har kondemneret de sundhedsfarlige lokaliteter inden påbud meddeles, eller kondemnerer lokaliteterne senest samtidig med påbuddet. Der kan således ikke meddeles påbud om afhjælpning af sundhedsfarlige forhold til lokaliteter, der ikke er kondemneret.

Det er endvidere en betingelse for meddelelse af påbud, at kommunalbestyrelse finder, at istandsættelse af bygningen er rimelig ud fra en samlet økonomisk, bebyggelsesmæssig og brand- og sundhedsmæssig vurdering, jf. byfornyelseslovens § 75 a. Ved kommunalbestyrelsens vurdering af, om der skal meddeles påbud efter § 75 a, lægges der vægt på, hvad det vil koste at afhjælpe de kondemnabile forhold set i forhold til lokaliteternes standard efter arbejdernes gennemførelse, herunder bygningens forventede restlevetid. Det er hensigten, at påbud kan anvendes, hvis bygningen vil kunne bruges i længere tid, efter at påbuddet er gennemført.

Påbud efter byfornyelseslovens § 75 a kan omfatte enhver foranstaltning, der har til formål at afhjælpe de kondemnabile forhold.

4.2.2. Formkrav

Påbuddet skal være skriftligt, klart udformet og skal angive, hvilke foranstaltninger der skal gennemføres, jf. § 75 a, stk. 3, nr. 1. Både foranstaltningernes art og omfang bør fremgå af påbuddet. Påbuddet skal meddeles ejeren og de lejere, hvis lejemål er omfattet.

Kommunalbestyrelsen har mulighed for at lade påbuddet tinglyse på ejendommen. Bestemmelsen tager sigte på situationer, hvor kommunalbestyrelsen skønner, at der er behov for at oplyse kommende købere om, at ejendommen er behæftet med et påbud.

4.2.3. Offentlig støtte og erstatning

Påbuddet skal indeholde oplysning om, hvorvidt kommunalbestyrelsen er indstillet på at yde offentlig støtte efter byfornyelseslovens kapitel 3 eller 4 til at gennemføre påbuddet.

Vedrører påbuddet en *udlejningsejendom*, har kommunalbestyrelsen mulighed for at yde indfasningsstøtte til den del af udgifterne, der kan danne grundlag for en lejeforhøjelse, jf. byfornyelseslovens § 15, stk. 1, 2. pkt. Til den del af udgifterne, der ikke kan danne grundlag for en lejeforhøjelse, skal der ydes ejeren erstatning efter § 75 b, stk. 1, jf. stk. 3.

Vedrører påbuddet en *ejer- eller andelsbolig*, har kommunalbestyrelsen mulighed for at yde støtte til de værdiforøgende udgifter efter reglerne i byfornyelseslovens kapitel 4. Til den del af udgifterne, som ikke giver sig udslag i en værdistigning af ejendommen, de tabsgivende udgifter, ydes erstatning efter § 75 b, jf. stk. 4.

4.2.4. Tvangsforanstaltninger

Efterkommer ejeren ikke påbuddet inden for den fastsatte frist, har kommunalbestyrelsen efter byfornyelseslovens § 75 a, stk. 4, mulighed for at:

- Lade foranstaltningerne udføre for ejerens regning.
- Forlange, at ejendommen helt eller delvis skal afstås mod erstatning med henblik på, at kommunalbestyrelsen afhjælper de kondemnabile forhold. Bestemmelsen tager sigte på situationer, hvor ejeren enten ikke vil eller ikke magter at efterkomme påbuddet, og hvor ejendommens stand efter en samlet økonomisk, bebyggelsesmæssig og brand- og sundhedsmæssig vurdering tilsiger, at afhjælpning af de kondemnabile forhold bør ske, frem for at ejendommen står tom eller bliver nedrevet.
- Ændre påbuddet til et forbud efter § 76. Bestemmelsen vedrører tomme ejendomme, hvor der ikke inden eller samtidig med påbuddet er nedlagt forbud mod beboelse eller ophold. Bestemmelsen tager sigte på situationer, hvor ejeren ikke efterkommer et påbud, og hvor kommunalbestyrelsen efter en samlet økonomisk, bebyggelsesmæssig og brand- og sundhedsmæssig vurdering ikke ønsker at overtage ejendommen. Samtidig med eller efter nedlæggelse af forbud kan kommunalbestyrelsen påbyde nedrivning af ejendommen, jf. byfornyelseslovens § 77, stk. 2.

4.2.5. Genhusning ved gennemførelse af påbud

Såfremt et påbud medfører, at en bolig må fraflyttes, får beboerne ret til genhusning fra det tidspunkt, hvor arbejderne påbegyndes. Kommunalbestyrelsen skal i den situation anvise husstanden en anden bolig efter reglerne i byfornyelsesloven. Se kapitel 4.1.4.

4.3. Opgørelse af erstatning i forbindelse med udstedelse af påbud

Normalt vil gennemførelse af et påbud om afhjælpning af kondemnabile forhold betyde en forøgelse af ejendommens værdi.

Viser det sig imidlertid undtagelsesvis, at kommunalbestyrelsens påbud om gennemførelse af visse foranstaltninger kun delvis medfører en forøgelse af ejendommens værdi, der svarer til de godkendte udgifter til foranstaltningerne, vil ejeren få et tab, som skal erstattes, jf. § 75 b, stk. 1.

Det er kommunalbestyrelsen, der beregner erstatningens størrelse, jf. byfornyelseslovens § 75 b.

For at kunne fastsætte størrelsen af en eventuel erstatning opdeles de udgifter kommunalbestyrelsen har godkendt til gennemførelse af de påbudte foranstaltninger i værdiforøgende udgifter og tabsgivende udgifter, jf. § 75 b, stk. 2.

For *udlejningsejendomme* udgør de værdiforøgende forbedringsudgifter den del af de godkendte udgifter til de påbudte foranstaltninger, der kan danne grundlag for en forbedringsforhøjelse, jf. § 58 i lov om leje. Ombygningstab udgør de resterende godkendte udgifter til de påbudte foranstaltninger. Det bemærkes, at udlejede boliger i blandede ejendomme f.eks. ejerlejlighedsejendomme eller andelsboligejendomme og udlejede en- og tofamiliehuse anses for udlejningsejendomme og derfor er omfattet af denne bestemmelse.

For *øvrige ejendomme* udgør de værdiforøgende forbedringsudgifter den del af de godkendte udgifter til de påbudte foranstaltninger, der medfører en forøgelse af ejendommens handelsværdi. Begrebet ”øvrige ejendomme” omfatter alle andre kategorier af ejendomme end udlejningsejendomme. Ombygningstab udgør de resterende godkendte udgifter til de påbudte foranstaltninger.

4.3.1. Tinglysning

Efter byfornyelseslovens § 75 b, stk. 5, jf. § 18 og § 29, skal kommunalbestyrelsen i forbindelse med udbetaling af erstatning som følge af påbud tinglyse en deklaration om hel eller delvis tilbagebetaling af erstatning, hvis ejendommen eller en eller flere boliger afhændes eller skifter status inden et af kommunalbestyrelsen fastsat åremål på maksimalt 20 år.

4.3.2. Klagemulighed

Efter byfornyelseslovens § 75 b, stk. 6, kan erstatningsfastsættelsen indbringes for taksationsmyndighederne af ejeren inden 6 uger efter, at afgørelsen er meddelt ejeren. Ved sagens behandling for taksationsmyndighederne finder reglerne i lov om offentlige veje § 51, stk. 2, §§ 53-55 og § 66 anvendelse.

Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter, den 28. februar 2014

Relevante lovbestemmelser**Lov om byfornyelse og udvikling af byer**

(Lovbekendtgørelse nr. 504 /2013)

§ 15. Til forbedringsudgifter, jf. § 13, ydes støtten som tilskud i form af indfasnings-støtte til nedsættelse af lejeforhøjelsen som følge af forbedringen. Indfasningsstøtten udgør det første år to tredjedele af den del af lejeforhøjelsen, der overstiger 155 kr. pr. m² bruttoetageareal (prisniveau 2004). Til den del af lejeforhøjelsen, der udgør 155 kr. pr. m² bruttoetageareal (prisniveau 2004) eller derunder, kan kommunalbestyrelsen yde indfasningsstøtte, der det første år højst kan udgøre to tredjedele af denne del af lejeforhøjelsen.

Stk. 2. Indfasningsstøtte ydes i 10 år. Efter det første år nedsættes indfasningsstøtten hvert år med lige store andele frem til tidspunktet for bortfaldet af støtten.

Stk. 3. Indfasningsstøtte kan kun ydes til nedsættelse af lejeforhøjelse i boliger, der fortsat bebos af den, som var lejer på tidspunktet for lejeforhøjelsens varsling.

Stk. 4. Ved en lejers fraflytning bortfalder den del af støtten, som vedrører den pågældende bolig. Udlejeren har pligt til at underrette kommunalbestyrelsen om fra-flytning, jf. 1. pkt., så snart lejerens opsigelse modtages.

Stk. 5. Indfasningsstøtte udbetales til ejeren.

Stk. 6. Krav om lejeforhøjelse, der varsles over for lejerne efter arbejdernes gennemførelse, skal beregnes i henhold til lejelovens § 58 med fradrag af indfasnings-støtten. Aftrapning af indfasningsstøtten, jf. stk. 2, skal fremgå af varslingen.

Stk. 7. Senere lejeforhøjelser som følge af regulering af indfasningsstøtten efter stk. 2 skal ikke varsles over for lejerne, men gennemføres alene ved udlejerens skriftlige meddelelse til lejerne efter reglerne i § 63 b, stk. 2, i lov om leje.

Stk. 8. Den første lejeforhøjelse efter arbejdernes gennemførelse, jf. stk. 5, skal godkendes af kommunalbestyrelsen, inden lejeforhøjelsen kan få virkning.

§ 18. Kommunalbestyrelsen tinglyser en deklaration på ejendommen om vilkår for hel eller delvis tilbagebetaling af kontant tilskud til vedligeholdelsesudgifter ydet i henhold til § 14, såfremt støttede boligens status ændres inden et fastsat åremål på maksimalt 20 år. Tilbagebetaling skal ske, i det omfang ejendommens værdi forbedres, således at den nye værdi overstiger den oprindelig fastsatte værdi med tillæg af et beløb, der svarer til ejendomsprisudviklingen for tilsvarende ejendomme i det forløbne tidsrum. Ved beregningen efter 2. pkt. kan endvidere til den oprindelig fastsatte værdi lægges et beløb, som modsvarer værdistigning på ejendommen som følge af yderligere forbedringsarbejder gennemført efter afslutningen af byfornyelsesarbejderne. Tilbagebetalingskravet påhviler den, der er ejer af ejendommen, når ejendommens status ændres.

Stk. 2. Deklarationen efter stk. 1 skal endvidere indeholde vilkår for hel eller delvis tilbagebetaling af kontant tilskud ydet i henhold til § 14, såfremt ejendommen afhændes inden et nærmere fastsat åremål på maksimalt 20 år til en højere pris end den ved støtteudmålingen beregnede leje- eller brugsværdi med tillæg af et beløb, der svarer til ejendomsprisudviklingen i det forløbne tidsrum. Ved beregningen efter 1. pkt. kan endvidere tillægges et beløb, som modsvarer prisstigning på ejendommen som følge af yderligere forbedringsarbejder gennemført efter afslutningen af byfornyelsesarbejderne. Det i 1. pkt. stillede vilkår kan ikke kræves opfyldt ved salg til medejer, ægtefælle eller livsarving, men vil være gældende ved de pågældendes senere afhændelse af ejendommen inden for det fastsatte åremål.

§ 29. Kommunalbestyrelsen tinglyser en deklaration på ejendomme, som har modtaget støtte efter dette kapitel, om vilkår for hel eller delvis tilbagebetaling af kontant tilskud ydet i henhold til dette kapitel, såfremt ejendommen afhændes inden et nærmere fastsat åremål på højst 20 år til en højere pris end den ved støtteudmålingen beregnede handelsværdi med tillæg af et beløb, der svarer til ejendomsprisudviklingen i det forløbne tidsrum. Ved beregningen efter 1. pkt. kan endvidere tillægges et beløb, som modsvarer prisstigning på ejendommen som følge af yderligere forbedringsarbejder gennemført efter afslutningen af byfornyelsesarbejderne. Det i 1. pkt. stillede vilkår kan ikke kræves opfyldt ved salg til medejer, ægtefælle eller livsarving, men vil være gældende ved de pågældendes senere afhændelse af ejendommen inden for det fastsatte åremål.

§ 61. Når en bolig skal fraflyttes som følge af en beslutning i medfør af denne lov, skal kommunalbestyrelsen anvise husstanden en anden bolig. Denne ret tilkommer lejere af beboelseslejligheder og lejere af enkeltværelser, der ifølge lov om leje er beskyttet mod opsigelse. For andelshavere og beboere, der selv ejer deres bolig, gælder retten kun, hvis boligen skal fraflyttes som følge af en beslutning efter kapitel 6 eller kapitel 9 i denne lov. Retten til at få anvist en erstatningsbolig indtræder, når der træffes beslutning som nævnt i 1. og 3. pkt., dog tidligst 6 måneder før det tidspunkt, hvor boligen skal være fraflyttet.

Stk. 2. Lejeren af en beboelseslejlighed eller et udlejet enkeltværelse, der ifølge lov om leje er beskyttet mod opsigelse, har ret til at få anvist en erstatningsbolig, hvis en ombygning efter denne lov af boligen eller ejendommen medfører en lejeforhøjelse, der sammen med lejeforhøjelser for forbedringer gennemført i de sidste 3 år og uden fradrag af indfasningsstøtte efter § 15 vil udgøre mere end 155 kr. pr. m² bruttoetageareal (prisniveau 2004). Beløbet reguleres en gang årligt efter udviklingen i Danmarks Statistiks nettoprisindeks i en 12-månedersperiode sluttende i juni måned året før det finansår, reguleringen vedrører. Beløbet afrundes til nærmeste hele kronebeløb. Økonomi- og erhvervsministeren kan fastsætte nærmere regler om beregningen af boligudgiften.

§ 62. En husstand, der anvises en erstatningsbolig efter § 61, har fortrinsret til de boliger, der anvises i det samme boligkvarter som den fraflyttede bolig eller et tilstødende boligkvarter.

Stk. 2. Den anviste erstatningsbolig skal have enten et rum mere end antallet af husstandsmedlemmer eller samme rumantal som den tidligere bolig, medmindre denne var beboet af mere end 2 personer pr. beboelsesrum. Boligen skal have passende kvalitet, udstyr og beliggenhed.

Stk. 3. En husstand, der får tilbudt en erstatningsbolig, der opfylder kravene i stk. 2, har én gang ret til at afvise den tilbudte erstatningsbolig og få tilbudt en anden erstatningsbolig i stedet.

Stk. 4. En husstand, der har fået anvist en erstatningsbolig, har i indtil 2 år efter anvisningen ret til at få tilbudt en anden erstatningsbolig. Husstanden har fortrinsret til boliger, der anvises i husstandens tidligere boligkvarter.

Stk. 5. Tilbuddet om erstatningsbolig skal indeholde oplysning om husstandens adgang til at gøre indsigelse samt oplysning om fristen herfor, jf. stk. 6. Indeholder tilbuddet om erstatningsbolig ikke disse oplysninger, løber fristen på 6 uger først fra det tidspunkt, kommunalbestyrelsens oplysning om husstandens adgang til at gøre indsigelse og oplysningen om fristen herfor er kommet frem til husstanden.

Stk. 6. Hvis husstanden ikke finder den erstatningsbolig, som kommunalbestyrelsen tilbyder, passende, skal husstanden gøre indsigelse herom til kommunalbestyrelsen senest 6 uger efter, at tilbuddet er fremsat over for husstanden. Vil kommunalbestyrelsen ikke godkende husstandens afvisning af den tilbudte erstatningsbolig, skal kommunalbestyrelsen indbringe sagen for byfornyelsesnævnet senest 6 uger efter, at husstandens afvisning er kommet frem, hvis kommunalbestyrelsen fastholder, at den tilbudte erstatningsbolig er passende, jf. stk. 2.

§ 63. Når en bolig skal fraflyttes som følge af en beslutning i medfør af denne lov, men på ny kan være beboelig inden for højst 6 måneder, kan kommunalbestyrelsen forlange, at husstanden midlertidigt overtager en anden bolig. Hvis boligen er en udlejningsbolig, kan udlejer ikke opsigelse lejeaftalen. I særlige til-

fælde, og hvis husstanden er indforstået hermed, kan den midlertidige genhusning forlænges indtil højst 12 måneder.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen anviser en midlertidig bolig i henhold til stk. 1. Den midlertidige erstatningsbolig skal indeholde mindst 1 rum for hver 2 personer i husstanden. Boligen kan være beliggende uden for kommunen, hvis husstanden er indforstået hermed. Som midlertidig erstatningsbolig kan anvises ophold på hotel eller lignende.

Stk. 3. Husstanden betaler boligudgiften i den hidtidige bolig, for lejere dog højst den samme leje som før fraflytningen. Kommunalbestyrelsen betaler lejen i den midlertidige erstatningsbolig. Er lejen i den midlertidige erstatningsbolig lavere end lejen i den hidtidige bolig, betaler kommunalbestyrelsen differencen.

§ 67. En lejer af en beboelseslejlighed, som efter § 61 har ret til og får anvist en erstatningsbolig, har krav på tilskud i form af indfasningsstøtte fra kommunalbestyrelsen til nedsættelse af lejen i den anviste erstatningsbolig. Indfasningsstøtten ydes i 10 år. Det første år udgør indfasningsstøtten to tredjedele af forskellen mellem hidtidig leje og lejen i den anviste erstatningsbolig. Efter det første år nedsættes indfasningsstøtten hvert år med lige store andele frem til tidspunktet for bortfaldet af støtten.

Stk. 2. Stk. 1 finder tilsvarende anvendelse, hvis en lejer, som efter § 61 har ret til en erstatningsbolig, selv skaffer sig en anden udlejningsbolig. Det er en forudsætning, at kommunalbestyrelsen finder lejligheden passende efter husstandens økonomi og familieforhold.

§ 68. Husstande, som kommunalbestyrelsen har pligt til at anvise en erstatningsbolig, jf. §§ 61 og 63, har ret til godtgørelse af flytteudgifter. Udgifterne afholdes af den hidtidige opholdskommune.

Stk. 2. Hvis en husstand som nævnt i stk. 1 tilbyder selv at skaffe sig anden bolig, kan kommunalbestyrelsen give tilsagn om en rimelig godtgørelse. Godtgørelsen kan tidligst ydes, når der er truffet beslutning i medfør af denne lov, og kan udbetales, når det er dokumenteret, at husstanden har skaffet sig anden passende bolig.

§ 73. Kommunalbestyrelsens udgifter efter dette kapitel i forbindelse med tilvejebringelse af erstatningsboliger samt til støtte, erstatning og godtgørelse refunderes af staten med 50 pct., såfremt betingelserne i § 94, stk. 5, er opfyldt.

§ 75. Kommunalbestyrelsen skal efter retningslinjer, som den selv fastsætter, jf. dog stk. 6, føre tilsyn med ejendomme, som benyttes til beboelse og ophold, når det vurderes, at disse ejendomme ved deres beliggenhed, indretning eller andre forhold er sundhedsfarlige eller brandfarlige.

Stk. 2. Ved skønnet over, om benyttelsen af boliger og opholdsrum er forbundet med sundhedsfare, skal der navnlig tages hensyn til, om de pågældende boliger eller opholdsrum væsentligt afviger fra et eller flere af de mindstekrav, som er nævnt i stk. 3 og 4.

Stk. 3. Alle beboelses- og opholdsrum skal

- 1) yde tilfredsstillende beskyttelse mod fugtighed, kulde, varme og støj,
- 2) have fyldestgørende adgang for dagslys,
- 3) have forsvarlig adgang for luftfornyelse i almindelighed gennem et eller flere oplukkelige vinduer direkte til det fri,
- 4) have mulighed for tilstrækkelig opvarmning og
- 5) have et tilfredsstillende indeklima.

Stk. 4. Enhver lejlighed skal ud over mindstekravene i stk. 3

- 1) have adgang til godt og tilstrækkeligt drikkevand,
- 2) have behørigt afløb for spildevand og
- 3) have tilfredsstillende adgang til wc.

Stk. 5. Ved skønnet over, om personer, som opholder sig i en bygning, udsættes for brandfare, skal der især tages hensyn til byggemåden og indretningen af de enkelte lejligheder og rum samt adgangsforholdene.

Stk. 6. Økonomi- og erhvervsministeren kan fastsætte regler for kommunalbestyrelsens tilsyn.

§ 75 a. Skønnes en bygnings benyttelse forbundet med sundhedsfare eller brandfare, jf. § 75, stk. 1-5, og vil det ud fra en samlet økonomisk og bebyggelses-, brand- og sundhedsmæssig vurdering være rimeligt, at der gennemføres foranstaltninger, som afhjælper faren, kan kommunalbestyrelsen meddele ejeren påbud herom. Kommunalbestyrelsen fastsætter samtidig en frist for foranstaltingernes gennemførelse.

Stk. 2. Bestemmelsen i stk. 1 gælder ikke for ejendomme, for hvilke kommunalbestyrelsen kan meddele påbud efter § 165, stk. 1, i lov om almene boliger m.v. og § 89, stk. 2, i lov om friplejeboliger.

Stk. 3. Påbud efter stk. 1 skal

- 1) skriftligt meddeles ejeren og de lejere, hvis lejemål omfattes af påbuddet, og
- 2) indeholde oplysning om mulighederne for at søge offentlig støtte efter kapitel 3 eller 4 til at gennemføre påbuddet.

Stk. 4. Efterkommes et påbud efter stk. 1 ikke inden for den fastsatte frist, kan kommunalbestyrelsen

- 1) lade foranstaltningerne udføre for ejerens regning,
- 2) forlange, at ejendommen med henblik på afhjælpning af de kondemnabile forhold helt eller delvis skal afstås mod erstatning, jf. § 75 b, stk. 6, eller
- 3) ændre påbuddet til et forbud efter § 76. *Stk. 5.* Kommunalbestyrelsen kan lade påbuddet tinglyse på ejendommen.

§ 75 b. Hvis foranstaltninger, der er udført i henhold til påbud efter § 75 a, stk. 1, undtagelsesvis ikke vil medføre en forøgelse af ejendommens værdi, der svarer til de godkendte udgifter til foranstaltningerne, yder kommunalbestyrelsen ejeren erstatning for tabet.

Stk. 2. Udgifter til gennemførelse af de påbudte foranstaltninger, som er godkendt af kommunalbestyrelsen, opdeles i værdiforøgende udgifter og tabsgivende udgifter.

Stk. 3. For udlejningsejendomme udgør de værdiforøgende udgifter den del af de godkendte udgifter til de påbudte foranstaltninger, der kan danne grundlag for en forbedringsforhøjelse, jf. § 58 i lov om leje. De tabsgivende udgifter udgør de resterende godkendte udgifter til de påbudte foranstaltninger.

Stk. 4. For øvrige ejendomme udgør de værdiforøgende udgifter den del af de godkendte udgifter til de påbudte foranstaltninger, der medfører en forøgelse af ejendommens handelsværdi. De tabsgivende udgifter udgør de resterende godkendte udgifter til de påbudte foranstaltninger.

Stk. 5. §§ 18 og 29 finder tilsvarende anvendelse på erstatning efter stk. 1-4.

Stk. 6. Erstatningsfastsættelse efter stk. 1 og § 75 a, stk. 4, nr. 2, kan af ejeren indbringes for de taksationsmyndigheder, der er nævnt i lov om offentlige veje, inden 6 uger efter at afgørelsen er meddelt ejeren. Ved sagens behandling for taksationsmyndighederne finder reglerne i lov om offentlige veje § 51, stk. 2, §§ 53-55 og § 66 tilsvarende anvendelse.

§ 76. Skønnes en bygnings benyttelse forbundet med sundhedsfare eller brandfare, jf. § 75, stk. 1-5, kan kommunalbestyrelsen nedlægge forbud mod, at bygningen eller en del af denne benyttes til beboelse eller ophold for mennesker (kondemnering). Forbud kan omfatte beboede og ubeboede bygninger. Kommunalbestyrelsen fastsætter samtidig en frist for fraflytning og rydning af de pågældende boliger eller opholdsrum.

Stk. 2. Fristen må ikke overstige 6 måneder, når fortsat benyttelse skønnes at være forbundet med nærliggende fare, og må i øvrigt ikke overstige 15 år. Et forbud kan dog begrænses således, at de nuværende brugere kan fortsætte den hidtidige benyttelse enten i et bestemt åremål eller til deres fraflytning eller

død, såfremt der foreligger ganske særlige forhold, navnlig i tilfælde, hvor det, der kondemneres, udgør en lille del af en bygning eller den enkelte brugsenhed i bygningen.

Stk. 3. Forbud efter stk. 1, som skal indeholde oplysning om klageadgangen, jf. § 83, skal skriftligt meddeles ejeren, lejerne og de panthavere, hvis rettigheder fremgår af tingbogen. Ejeren og lejerne skal desuden have orientering om reglerne for at opnå erstatningsboliger og om økonomisk støtte til betaling af husleje, boligindskud m.v. Ved kondemnering af boliger, der er omfattet af § 78, skal kommunalbestyrelsen oplyse om reglerne for at opnå tilskud efter § 78.

Stk. 4. Meddelelsen til ejeren, jf. stk. 3, skal desuden indeholde en beskrivelse af de forhold, der begrundes kondemneringen, og oplysning om reglerne i stk. 7-9 og § 79.

Stk. 5. Kommunalbestyrelsen skal lade forbud efter stk. 1 tinglyse på ejendommen samtidig med meddelelsen herom til de i stk. 3 nævnte. Det tinglyste forbud, som ejeren skal have genpart af, skal indeholde oplysning om, at prioriteringsmuligheden er indskrænket i medfør af stk. 7-9.

Stk. 6. Forbud i medfør af stk. 1 skal respekteres af ejendommens ejere og indehavere af andre rettigheder over ejendommen uden hensyn til, hvornår retten er stiftet.

Stk. 7. En ejendom, på hvilken der er tinglyst forbud efter stk. 1, må ikke prioriteres eller omprioriteres ud over ejendommens grundværdi, jf. dog stk. 8 og 9.

Stk. 8. Stk. 7 kan fraviges med kommunalbestyrelsens samtykke,

- 1) hvis kun en mindre del af ejendommen er kondemneret, eller
- 2) hvis der foreligger et godkendt forslag til ombygning, jf. § 79.

Stk. 9. Stk. 7 finder ikke anvendelse på lån, der optages til afhjælpning af forhold, der har begrundet kondemneringen, jf. § 76, stk. 4.

Stk. 10. Har ejeren ikke ryddet de kondemnerede boliger eller opholdsrum inden for den fastsatte frist, kan kommunalbestyrelsen lade rydningen udføre for ejerens regning.

§ 77. Samtidig med eller efter, at der er nedlagt forbud efter § 76, stk. 1, kan kommunalbestyrelsen give ejeren påbud om inden en fastsat frist at lade foretage forsvarlig afspærring af kondemnerede lokaliteter, der ikke benyttes, eller at træffe de nødvendige foranstaltninger til at sikre, at ejendommen ikke tages i besiddelse af uvedkommende, såfremt ejendommen er helt eller delvis rømmet efter § 76.

Stk. 2. Samtidig med eller efter, at der er nedlagt forbud efter § 76, stk. 1, kan kommunalbestyrelsen give ejeren påbud om inden en fastsat frist at lade bygningen eller en del af denne nedrive og grunden ryddelig gøre. Ved forbud alene mod beboelse, hvor anden benyttelse af det kondemnerede er lovlig eller ikke kan forhindres efter anden lovgivning, får nedrivningspåbud først virkning, hvis ejeren inden udløbet af en af kommunalbestyrelsen fastsat frist efter forbuddets ikrafttræden ikke har ladet de kondemnerede lokaliteter overgå til anden lovlig anvendelse.

Stk. 3. Påbud om afspærring, foranstaltninger til sikring mod, at ejendommen tages i besiddelse af uvedkommende, eller nedrivning skal skriftligt meddeles ejeren og de lejere, hvis lejemål er omfattet af påbuddet. Påbud om nedrivning skal tillige skriftligt meddeles de panthavere, hvis rettigheder fremgår af tingbogen. Påbuddet skal indeholde oplysning om klageadgangen, jf. § 83.

Stk. 4. Kondemnering efter § 76 medfører ikke adgang til erstatning.

Stk. 5. Ved påbud om nedrivning har ejeren ret til fuld erstatning med fradrag efter almindelige erstatningsretlige principper for eventuelle økonomiske fordele som følge af nedrivningen samt til at få dækket rimelige udgifter til nedrivning af bygningen og ryddelig gøre af grunden. Ejeren har dog ikke ret hertil, når nedrivning påbydes, fordi det kondemnerede efter forbuddets ikrafttræden forvolder ulempe for de omboende eller andre, der opholder sig eller færdes i nærheden.

Stk. 6. Erstatningen fastsættes af de i lov om offentlige veje nævnte taksationsmyndigheder efter reglerne i § 51, stk. 2-4 og 7, og §§ 52-56, 63, 64, 66 og 67 i lov om offentlige veje. Spørgsmål, der kan prøves

af taksationsmyndighederne, kan ikke indbringes for domstolene, før overtaksationskommissionens afgørelse foreligger. Søgsmål skal anlægges inden 6 måneder efter, at overtaksationskommissionens afgørelse er meddelt klageren.

Stk. 7. Naboejere til kondemnerede lokaliteter har ret til at få dækket rimelige udgifter til retablering af deres ejendom. Den del af de rimelige retableringsudgifter på naboejendomme, som ejeren af en bygning, der er påbudt nedrevet, ikke er pligtig at betale, jf. stk. 5, har naboejeren ret til at få dækket af kommunalbestyrelsen. Kommunalbestyrelsen kan indtræde som part i en retssag herom.

Stk. 8. Efterkommes påbud om afspærring, foranstaltninger til sikring mod, at ejendommen tages i besiddelse af uvedkommende, eller nedrivning efter stk. 1 og 2 ikke inden for den fastsatte frist, kan kommunalbestyrelsen lade foranstaltningerne udføre. Nedrivninger, der påbydes, fordi det kondemnerede efter forbuddets ikrafttræden forvolder ulempe for de omboende eller andre, der opholder sig eller færdes i nærheden, samt afspærringer og foranstaltninger til sikring mod, at ejendommen tages i besiddelse af uvedkommende, udføres for ejerens regning.

§ 105. Ejere og brugere af fast ejendom samt offentlige myndigheder har pligt til på begæring af kommunalbestyrelsen, boligkommissionen eller bygningsforbedringsudvalget at afgive oplysninger til brug for byfornyelsesvirksomheden, herunder om tilvejebringelse af erstatningsboliger og om kondemnering m.v. i medfør af denne lov.

Stk. 2. Hvis det skønnes nødvendigt for, at kommunalbestyrelsen kan træffe beslutning efter kapitel 6 om friarealforbedring eller efter kapitel 9 om kondemnering af sundheds- og brandfarlige boliger eller opholdsrum, har de i stk. 1 nævnte myndigheder til enhver tid mod behørig legitimation og uden retskendelse adgang til fast ejendom.

Stk. 3. Spørgsmål om, hvorvidt en oplysning efter stk. 1 eller adgang efter stk. 2 kan kræves, kan af ejere eller brugere indbringes for byfornyelsesnævnet.

Bekendtgørelse om statsrefusion af kommunale udgifter efter lov om byfornyelse

(Bekendtgørelse nr. 27/2013)

Nødvendige indgreb som led i kommunalbestyrelsens tilsynsforpligtelse

51) Udgifter, der afholdes som led i kommunalbestyrelsens tilsynsforpligtelse, til nødvendige undersøgelser og indgreb i bygningskonstruktioner med henblik på at afklare sundheds- eller brandfare, jf. § 105, stk. 3, i lov om byfornyelse og udvikling af byer.

Lov om almene boliger m.v.

(Lovbekendtgørelse nr. 1023/2013)

§ 41. Hvis kommunalbestyrelsen meddeler pålæg herom, kan boligorganisationens bestyrelse uden samtykke fra afdelingsbestyrelse og afdelingsmøde iværksætte vedligeholdelsesarbejder og fornyelser, rimelige moderniserings- og forbedringsarbejder, kollektive anlæg, ekstraordinære renoveringsarbejder samt udbedring af byggeskader og gennemførelse af bygningsændringer m.v. efter § 91, stk. 1.

§ 164. Kommunalbestyrelsen fører tilsyn med de almene boligorganisationer.

§ 165. Kommunalbestyrelsen kan meddele de påbud, som skønnes nødvendige for at sikre en forsvarlig drift af den almene boligorganisation og dens afdelinger i overensstemmelse med de regler, der er fastsat herfor.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen kan udpege en forretningsfører til midlertidigt at overtage boligorganisationens administration.

Stk. 3. Kommunalbestyrelsen kan i særlige tilfælde udpege en forretningsfører, der midlertidigt varetager de funktioner i boligorganisationen eller i en af boligorganisationens afdelinger, som i henhold til boligorganisationens vedtægter er tillagt bolig-organisationens og afdelingens ledelse.

§ 169. Bestemmelserne i dette kapitel finder tilsvarende anvendelse på selvejende almene ungdoms- og ældreboliger.

Stk. 2. Socialministeren fastsætter nærmere bestemmelser om de i §§ 164-166 nævnte forhold.

Bekendtgørelse om drift af almene boliger m.v.

(Bekendtgørelse nr. 1540/2013)

§ 117. Kommunalbestyrelsen påser, at ejendommenes samt servicearealernes vedligeholdelsestilstand er forsvarlig. Kommunalbestyrelsen kan om fornødent påbyde udførelse af nødvendige vedligeholdelses- og fornyelsesarbejder og de arbejder, der er nævnt i § 41 i lov om almene boliger m.v.

Lov om leje af almene boliger

(Lovbekendtgørelse nr. 961/2010)

§ 14. Udlejeren skal stille det lejede til lejerens rådighed i god og forsvarlig stand fra det aftalte tidspunkt for lejeforholdets begyndelse, jf. § 25. Har lejerens pligt til helt eller delvis at istandsætte det lejede ved fraflytning, kan det dog aftales, at det lejede først stilles til lejerens rådighed indtil 14 dage efter lejeforholdets begyndelse, medmindre der er indgået aftale efter § 44, stk. 3, eller § 93, stk. 3. I forbindelse med indflytningen skal udlejeren under lejerens medvirken udarbejde en indflytningsrapport. Socialministeren kan fastsætte nærmere regler om indflytningsrapporter.

§ 24. Udlejeren skal holde ejendommen og det lejede forsvarligt ved lige. Alle indretninger i ejendommen, herunder til afløb og til forsyning med elektricitet, gas, vand og varme, skal holdes i god og brugbar stand.

Stk. 2. Udlejeren skal ligeledes sørge for renholdelse og sædvanlig belysning af ejendommen og adgangsvejene til det lejede, ligesom udlejeren skal renholde fortov, gård, fælles opholdsarealer og andre fælles indretninger.

Stk. 3. Lejeren skal i lejeperioden foretage vedligeholdelse og nødvendig fornyelse af låse og nøgler, medmindre det aftales, at udlejer overtager forpligtelsen.

Stk. 4. Der kan i et vedligeholdelsesreglement, jf. § 25, stk. 2, fastsættes bestemmelser om, at lejerens uanset reglerne i stk. 1 og 2 overtager udlejerens pligt til at vedligeholde og renholde visse nærmere angivne adgangs- og opholdsarealer i umiddelbar tilknytning til boligen samt til at vedligeholde og renholde udvendigt træværk og lignende. Hvis der ikke er fastsat sådanne bestemmelser i vedligeholdelsesreglementet, kan udlejer indgå aftale med den enkelte lejer om, at lejerens overtager den nævnte pligt.

Lov om leje

(Lovbekendtgørelse nr. 963/2010)

§ 58. Har udlejeren under iagttagelse af § 66 forbedret det lejede, kan han forlange lejen forhøjet med et beløb, der modsvarer forøgelsen af det lejedes værdi. Ved vurdering af det lejedes værdi ses der bort fra forbedringer, der er gennemført efter reglen i § 46 a, stk. 3, samt fra forbedringer, der er udført for beløb omfattet af § 63 a.

Stk. 2. Lejeforhøjelsen skal som udgangspunkt kunne give en passende forrentning af den udgift, der med rimelighed er afholdt til forbedringen, samt dække afskrivning og sædvanlige udgifter til vedligeholdelse, administration, forsikring o. lign.

Stk. 3. Har en udlejer gennemført arbejder efter reglen i § 46 a, stk. 3, kan han forlange en lejeforhøjelse, der giver en passende forrentning af den udgift, der med rimelighed er afholdt, samt dækker afskrivning og sædvanlige udgifter til vedligeholdelse, administration, forsikring og lignende.

Stk. 4. Har udlejeren udført foranstaltninger efter lov om privat byfornyelse eller efter kapitel 5 i lov om byfornyelse, kan han i stedet for lejeforhøjelse for forbedringerne efter stk. 1 kræve lejeforhøjelse beregnet og gennemført efter reglerne i lov om privat byfornyelse eller i kapitel 5 i lov om byfornyelse.

Stk. 5. Den del af udgiften til en forbedring af beboelseslejlighederne, der kan dækkes ved udbetaling fra Grundejernes Investeringsfond efter § 63 e, medregnes ikke ved beregning af lejeforhøjelserne efter stk. 1.

Stk. 6. Foranstaltninger, der øger kapaciteten af ejendommens forsynings- eller af-løbsledninger af hensyn til lejernes brug, anses for forbedringer.

Lov om offentlige veje

(Lovbekendtgørelse nr. 1048/2011)

§ 51. Erstatningen i anledning af gennemførelsen af de foranstaltninger, der er omhandlet i §§ 43 og 45, fastsættes efter lovgivningens almindelige regler.

Stk. 2. Ved erstatningens fastsættelse bliver heri at afkorte den forøgelse i værdi, som den tilbageblivende ejendom skønnes at opnå. Som følge heraf kan erstatningen helt bortfalde, når den af vejbestyrelsen påtænkte foranstaltning skønnes at ville medføre større fordel for ejeren end det tab, der påføres ham ved foranstaltningen.

Stk. 3. I tilfælde, hvor ekspropriation af en del af en ejendom medfører, at den tilbageblivende del af ejendommen bliver så lille eller således beskaffen, at den ikke skønnes hensigtsmæssigt at kunne bevares som selvstændig ejendom eller udnyttes på rimelig måde, kan ejeren kræve hele ejendommen afstået. Under tilsvarende omstændigheder kan ejeren kræve afståelse af en del af ejendommen, når denne del bliver afskåret ved en vejlinje.

Stk. 4. Hvis erstatningen for en ejendoms værdiforringelse må skønnes at komme til at stå i åbenbart misforhold til restejendommens værdi, kan vejbestyrelsen kræve hele ejendommen afstået.

Stk. 5. Arealer, der afskæres ved en vejlinje, og som ikke kan magelægges, kan af vejbestyrelsen kræves afstået, hvis erstatningen for deres værdiforringelse eller bekostningen ved at tilvejebringe adgang til dem må skønnes at komme til at stå i åbenbart misforhold til arealernes værdi.

Stk. 6. Bestemmelserne i stk. 3-5 finder med de fornødne lempelser anvendelse, når der foretages ekspropriation i de tilfælde, der er nævnt i § 43, stk. 3, nr. 2 og nr. 3.

Stk. 7. I mangel af almindelig overenskomst med vejbestyrelsen i de tilfælde, der er nævnt i stk. 3-6, træffes afgørelsen af taksationsmyndighederne, jf. §§ 57 og 58.

§ 53. Til taksationsforretningen indvarsles parterne skriftligt med mindst 4 ugers varsel.

Stk. 2. Kommissionen gør de fremmødte bekendt med de om sagen foreliggende oplysninger, hvorefter parterne har adgang til over for kommissionen at redegøre for de synspunkter, der efter deres formening bør have indflydelse på erstatningens fastsættelse.

Stk. 3. Taksationskommissionen kan uanset de påstande, der er nedlagt for denne, tage stilling til ethvert spørgsmål om erstatningen under forudsætning af, at parterne har haft lejlighed til at fremkomme med deres bemærkninger dertil.

Stk. 4. Taksationskommissionens kendelse skal i fornødent omfang være ledsaget af grunde og angive kommissionens stilling til de omstændigheder, parterne har påberåbt sig. I kendelsen angives det afståedes værdi i handel og vandel eller ved rådighedsindskrænkninger den forringelse, der herved sker i denne værdi. Såfremt der påføres ejeren eller andre ulemper, angives erstatningen herfor som en særlig post.

Stk. 5. En erstatningsfastsættelse kan, når ganske særlige omstændigheder tilsiger det, ske på vilkår, der nærmere angives i kendelsen, eller udsættes, dog ikke længere end til anlæggets fuldførelse. Erstatning for arealafståelse skal altid fastsættes straks, såfremt ejeren begærer det.

Stk. 6. Udskrift af kendelsen sendes til parterne sammen med oplysning om adgangen til at indbringe erstatningsspørgsmålet for vedkommende overtaksationskommission og om fristen herfor, jf. § 54.

§ 54. Kendelse afsagt af en taksationskommission kan indbringes for vedkommende overtaksationskommission, jf. § 58. Afsiges kendelse i møde, hvor parterne er til stede, kan indbringelsen ske ved erklæring til kommissionens protokol. I øvrigt må indbringelsen ske ved skriftlig begæring til taksationskommissionens formand senest 4 uger efter, at udskrift af taksationskommissionens kendelse er parten i hænde. Når der er særlig grund dertil, kan overtaksationskommissionens formand dog efter forud indhentet erklæring fra den anden part tillade, at en sag indbringes for overtaksationskommissionen, uanset at begæring er fremkommet efter udløbet af den nævnte frist.

Stk. 2. Bestemmelserne i § 53, stk. 1-5, finder med fornødne lempelser anvendelse for overtaksationskommissionens sagsbehandling. Udskrift af kendelsen tilsendes parterne.

Stk. 3. Hvis alene spørgsmålet om den i medfør af § 61 fastsatte godtgørelse er indbragt for overtaksationskommissionen, kan overtaksationskommissionen afgøre sagen på grundlag af skriftlige udtalelser fra parterne. Formanden kan bestemme, at sagen kan afgøres ved skriftlig forelæggelse for medlemmerne uden afholdelse af møde.

§ 55. Udskrift af kendelse afsagt af en taksations- eller overtaksationskommission tilsendes enhver, der har retlig interesse heri og fremsætter begæring derom.

§ 66. Transportministeren kan fastsætte nærmere regler for ekspropriationssagers behandling og for taksations- og overtaksationskommissioners forretningsgang.

Stk. 2. Miljøministeren, henholdsvis justitsministeren, kan fastsætte nærmere regler om fremgangsmåden ved matrikulære, henholdsvis tinglysningsmæssige, berigtigelser, der foranlediges af ekspropriationer, der er omfattet af denne lov.